

Jugoslovanska enciklopedija.

XI. del: Pravo pri Jugoslovanih.

K hrvatskim predlogom za program jugoslovanske enciklopedije in sicer k poglavju o pravu pri Jugoslovanih so sestavili gg. dr. M. Dolenc, dr. St. Sagadin in nadsvetnik Fr. Višnikar poseben slovenski dodatek, ki se je sedaj tiskal v nekoliko izvodih in ki naj se objavi: prvič zato, da se lahko eden ali drugi domačih pravnikov še oglasi s kakim spreminjevalnim ali dopolnilnim predlogom, drugič zato, da bi se naši pravniki pisatelji opozorili, kateri predmet si lahko izbero in o njem pišejo za jugoslovansko enciklopedijo.

GLAVNI NAČRT:

A. Slovenska pravna zgodovina.

I. Do novega veka:

Ozemlje.

Socijalna struktura naroda: robstvo, nevoljništvo, kmetje, domače plemstvo (celjski grofje).

Sledovi javnega in zasebnega prava.

II. Od novega veka do ilirske dobe:

Kulturna slika. Vzroki nemožnosti osamosvoje. Turški boji.

Uprava in sodstvo slovenskih dežel: deželne gosposke, deželna sodišča, krvni sodnik (Bannrichter), stanovska, fevdna, mestna, patrimonijalna, vaška sodišča, veče. (Stare zemljiške knjige, urbarji, zemljiško-davčni kataster iz 17. stoletja, jožef. kataster, čarovniške pravde.)

Socijalna struktura naroda: nevoljništvo, koloni, prosti kmetje, meščani, fevdniki, plemiči, duhovništvo.

Pregled najvažnejših zakonov za slovensko ozemlje. Raba slovenskega jezika pri gosposkah. (Slovenske prisege i. t. d.)

III. Francosko-ilirska doba:

Uprava, sodstvo.

Pomen dobe za narodno in ustavno življenje.

IV. Najnovejša doba:

Razvoj zakonodajstva avstrijskega, posebni zakoni za slovensko ozemlje.

Sotrudništvo Slovencev pri zakonodajstvu, sodstvu, upravi.

Stremljenje za slovensko pravno visoko šolo.

Pravna literatura. (Izvori).

B. Veljajoče pravo s posebnim ozirom na Slovence.

I. Ustava:

Država: volilni red, državni zbor, gosposka zbornica.

Deželna: volilni redi, deželni odbori, deželni zbori.

II. Sodstvo:

Ustroj sodišč in podsodnost:

- a) civilno pravo: zasebno, zemljiško, trgovsko, menično, avtorsko, patentno, rudarsko pravo, sporno, izvensporno postopanje, obrtno sodišče, izvršilni in konkurzni red.
- b) kazensko pravo: kazenski zakonik, druge kazenske zakonske določbe, tiskovno pravo, kazenski pravdni red, objektivno postopanje v tiskovnih zadevah, porota.

III. Uprava:

- a) Splošne politične pravice in dolžnosti: verstvo, narodnost, državljanstvo, šolstvo, društveno in shodno pravo, vojaštvo.
- b) državne upravne oblasti: glavar, magistrat, deželna gosposka, ministrstva, upravno in državno sodišče.
- c) autonomne upravne oblasti: davčna občina, podobčina, občina, župna, šolska občina; občinski zastop, starejšinstvo, župan; okrajni, cestni, zdravstveni zastop; krajni, okrajni, deželni šolski svet (deloma upravna oblastva); mesta s statutom in njihovi privilegiji; razne zbornice (trgovska, odvetniška, beležniška, zdravniška); bolniške blagajne; viri dohodkov.

IV. Cerkveno pravo:

Cerkve, podružnice, nadarbine, patronat, prezentacije, kongrua, bira, tlaka.

V. Finančno pravo:

Davki, davščine, občinske, okrajne, deželne doklade, tlaka, desetina, carine, regalne pravice. (»Financiistvo« iz »Statistike« hrv. »Predlogov«.)

VI. Jezikovno pravo:

Po ustavi, pri sodiščih, pri upravnih oblastvih.

C. Pravna politika.

I. Pravni običaji in pravni čut slovenskega naroda.

II. Slovenski narod in sodišča, odvetništvo, beležništvo, ljudski sodniki.

III. Slovenski narod in ustavno življenje; razvoj političnih strank.

IV. Slovenci in narodno gospodarstvo:

Socijalni ustroj naroda, agrarna politika, obrt, domača industrija in krošnjarstvo, trgovstvo, veletrgovina, brodarstvo, tovarništvo, zadružništvo (hranilnice, posojilnice, kreditne zadruge, produktivne, obrtne in gospodarske, mlekarske zadruge, kmetijske družbe; zavarovalništvo, izseljenišтво; pravni odnošaji izseljencev in njihovi pravni stiki z domovino, narodno premoženje, razdelbe, komasacije in melioracije zemljišč, kataster, obnovitev mej, zasilna pota, komunikacije, lovski in ribarski zakon, pašne in gozdne pravice.

Posebni članki.

(Dr. Strohal: Osobiti članci.)

a) Običaji in slučajji, v katerih se narodni pravni čut ne ujema s pozitivnimi določbami.

Kako ljudstvo sklepa pogodbe.

Kako se delajo oporoke.

Dota (priženilo).

Zaženilo (nasprotna dota).

Posebne navade pri kupčijah in menjavah na sejmovih, pri rejnih pogodbah, pri občinskih pastirjih, poljskih in gozdnih čuvajih, pri markaciji mej in postavljanju mejnikov.

Skupna lastnina (skupni pašniki, gozdi in travniki, katerih užitek se menjava (»spolovinske parcele«).

- b) Posebni članki o ženitvenem pravu, o obiteljskem pravu, o razmerju moža in žene, o očetovski oblasti in o varuštvu (tutorstvu).
- c) Domovinstvo. Ubožni zakladi in preskrba ubožnih.
»Župan«.
»Veča«.
Sodišče pod lipo.
- d) Članek o našem mednarodnem položaju.

Principi:

- I. Za Slovence in Hrvate kolikor možno enake termine, posebno pri novih zakonih in pojmihi. Izposojevati si moramo drug od drugega, kar je dobrega.
- II. Pravna zgodovina (gl. gori A.) se spiše za vsak jugoslovanski narod posebe.
- III. Koliko imamo opraviti s samoniklim narodnim pravom, njega vplivom na poznejši razvoj ter veljavo v današnjem pravnem življenju? Katera druga prava so bila od Jugoslovanov recipirana? (Bizantinsko, rimsko, kanonsko, nemško, francosko).

Književna poročila.

Kazenski zakon in kazenskopravdni red v slovenskem jeziku. Pravnik nam piše: Zadnji čas prinašajo naši listi inserate, s katerimi se ponujata slovenski izdaji kazenskega zakona in kazenskopravnega reda. Ker mi je bilo znano, da sta dotični izdaji društva „Pravnik“ iz l. 1889. in 1890. pošli že davno, sem si priskrbel „novo“ izdajo kazenskega zakonika z velikim zanimanjem. Moje presenečenje je bilo veliko, toda ne v dobro stran! Novi so pač oblika, papir, tisek, toda vsebina te l. 1911. natisnjene knjige je prav taka kakor l. 1889. in sicer od naslovnega lista dalje do tiskovnih pogreškov na zadnji (426.) strani. V naslovnem listu stoji, da je to knjige l. natis in dalje: V Ljubljani 1889. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani. Natisnila in založila „Narodna tiskarna“.

Nobena teh navedeb očitno ni resnična, razen morda zadnja. — Za naslovnim listom so „uvodne besede“ marljivega urednika dr. Kavčiča iz meseca julija 1889.!